

*Tóth Károly egyetemi docens,
Szegedi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar
Alkotmányjogi Tanszék*

... és az Alkotmánybíróság?¹

Amikor megkaptam a fölkérést, hogy szóljak föl ezen a mai tanácskozáson, világos volt mondandóm lényege: **kell új alkotmány** hazánknak. Ez volt a véleményem pl. **2004 májusában** is, amikor a balatonfüredi jogász vándorgyűlésen ugyanez volt a témája az egyik szekciónak, s amikor még az **ott felszólalók nagyobb része** úgy vélekedett, hogy jó a mostani, nem kell új helyette, ráadásul nincs is „alkotmányozási szükséghelyzet” stb.

Amikor kérték a mostani előadás vázlatát, azt terveztem, először beszélek arról, hogy a kelet-közép-európai volt népi demokratikus államok közül csak hazánkban nem fogadtak el új alkotmányt, majd indokokat sorolok föl arra vonatkozóan, miért nem jó a mai alaptörvényünk. Ámde segítségemre van az új miniszterelnöknek az a májusi bejelentése, hogy a kormány **2012 végére új alkotmányt** szeretne elfogadtatni, így most nem kell magyaráznom, miért lenne szükség nekünk is új alaptörvényre, hanem elég **néhány ötletet** elősorolnom arról, milyen is lehetne egy saját, a jelenleginél jobb alaptörvénye Magyarországnak.

1. Alkotmányunkba kellene foglalni egyértelműen a **hatalmi ágak elválasztásnak** elvét. Persze, nem csupán úgy, ahogyan azt a klasszikusok kidolgozták, hanem annak finomított, mai változatát. Legyen minden **hatalom ellenőrzött**, legyenek meg az **ellensúlyok**, ahol csak lehetséges!

a) Ha rajtam állna, az **Országgyűlést kétkamarássá** alakítanám át, bruttó 200 fővel, úgy, hogy a **150 tagú képviselőházat** az általános választójog alapján a polgárok

¹ A Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Karának Politológiai Tanszéke volt a házigazdája a Magyar Politikatudományi Társaság reprezentatív szakmai eseményének, a XVI. Politológus Vándorgyűlésnek, melynek megrendezésére a „Válság – Választás – Demokrácia” címmel került sor 2010. június 18-19. között Szegeden. Jelen írás a Szerző konferencián elhangzott előadásának szerkesztett változata.

választanak, az **50 fős másik kamarát** pedig **speciális érdekképviseleti** alapon állítanak össze, s ekkor nem csupán a másik 13 nemzeti és etnikai kisebbség jutna képviselőre, hanem a települések, az egyházak, az egyetemek, sőt a választások során képviselőre nem jutott „nagyobb” pártok stb. is. – Külön szükségesnek tartom kiemelni, hogy ma hazánkban **nincs a parlamentben** még csak **formális érdekképviselet sem**, hanem az egyéni jelöltek választókerületben (azaz területi alapon), a listás jelöltek pártok szerint kerülnek a szavazólapra, tehát nem jelenítenek meg speciális érdekeket.

Megjegyzem, a kétkamarás rendszer a **törvényalkotás szintjét** is emelné, hiszen a felsőháznak több ideje lenne a javaslatok megvitatására.

Bár még azt sem tartanám rossz megoldásnak, ha a felsőház kifejezetten **csak „ellenőrzési funkcióval”** lenne felruházva, hiszen oda nem kizárólag, sőt elsősorban nem pártszempontok alapján kerülnének képviselők.

b) A végrehajtó hatalom az alkotmány szerint is a miniszterelnöké legyen!

Úgy vélem, Európa ma ebben a kérdésben is szemlesütve, szemérmesen affektál. Belátta ugyan, hogy igen hatékony az **amerikai** prezidenciális rendszer, ahol az elnök az államfő és az adminisztráció feje is egy személyben (igaz, nincs az európai fogalmak szerinti kormány!). Ettől sokkal demokratikusabbnak találta, ha a végrehajtás nem egy személy, hanem testület kezében van. – Igen ám, de a végrehajtás zömmel egyszemélyi közreműködést kíván, tehát mégis „csökkenteni kell” a demokráciát (legalábbis ezen a téren), azaz a kormány parlamentáris rendszerben betöltött szerepét el kell mozdítani az egyszemélyi végrehajtás felé.

Franciaországban a végrehajtásba – a kormány mellé – belépett a köztársasági elnök, s ezzel a kormány formális egyeduralma megszűnt (ez a változat **félprezidenciális** rendszerként ismert). – **Németországban** a parlamentáris kormányforma keretén belül úgy oldották meg a végrehajtás „egyszemélyesítését”, hogy a miniszterelnök szerepét kiemelték a demokratikus kormányból és különösen fontos, meghatározó funkciót kapott (ezt pedig **kancellári kormányzásnak** hívják). Ne legyünk szemérmesek, **mondjuk ki**, hogy hazánkban a **végrehajtó hatalom a miniszterelnöké!** Ez már ma is ténylegesen így van! Ő nyújtja be az országgyűlésnek a kormányprogramot, pedig még nincs kormány. Ő tesz javaslatot a miniszterek kinevezésére és felmentésére, interpelláció csak őhöz intézhető, ha

ő lemond, az az egész kormány megbízatásának végét jelenti stb. – Csakugyan nagy baj lenne, ha az alkotmány a **tényleges közjogi állapotokat** tükrözné?

Hogy a miniszterelnök ne gyakorolhasson féktelen, ellenőrizetlen hatalmat, ki kell dolgozni a megfelelő **ellensúlyokat**, pl. a **köztársasági elnök** ilyen szerepét, azzal, hogy kettejük vitájában **az Alkotmánybíróság dönt!**

c) Alkotmányba kellene iktatni a hatalom vertikális megosztását is, azaz a **központi és helyi hatalom elválasztását**.

Ismert a hosszú polémia és változó felfogás a **polgármesteri tisztség és a parlamenti képviselőség együttes fennállásáról**. Az is ismert, hogy voltak polgármesterek, akik bevallották, hogy a két feladatkör együttes ellátása gyakorlatilag nem lehetséges teljes körűen és lemondtak a képviselőségről...

Az a véleményem, hogy nem szabad **morálisan megoldhatatlan** helyzet elé állítani senkit. Mert hogyan dönthet ugyanaz az ember országgyűlési képviselőként pl. az önkormányzatok költségvetésének csökkentéséről saját pártja érdekeinek megfelelően a parlamentben, amikor polgármesterként tudnia kell, hogy saját választói érdekei ellen voksol, jóllehet **arra esküdött**, hogy a település érdekeit szolgálja majd?

Tudom, hogy vannak kiváló emberek, akikre mindkét testület választói számítanak, de itt súlyosabb elvek irányítsanak; szakítani kell végre azzal, hogy a hatalommegosztás máig elfogadott elveit pusztán az előjegyzési naptár szintjére süllyesszük... Az ő munkájukat más módon kell bekapcsolni, pl. a második kamarában az önkormányzatok megbízottaiként...

2. Ugyancsak fontosnak vélem a **demokrácia** kérdésének átgondolását. Azt hiszem, be kellene állítani valamiféle „**közéértéket**” a korlátlan és káros „demokrácia-túlburjánzás” helyett.

Mindannyian ismerjük azt az általános felfogást, hogy a többség eleganciája az, ha a kisebbség akaratának szabad folyást enged, nem korlátozza a kisebbségek szertelen és különleges „jogainak” érvényesülését, hanem „nagylelkűen” elfordítja a fejét a demokrácia érvényesítésének leple alatt. – Azaz, talán mégsem!

a) 2010. május 20-án ez jelent meg az egyik napilapban:

„Az új kormány törvényben kívánja rögzíteni, hogy a jövőben csak azok kaphassanak *gépjármű-vezetői engedélyt*, akik elvégezték az általános iskola *nyolc osztályát*. Ebben a pillanatban ugyanis – bármennyire hihetetlen – analfabéták is volnának mögötte ülhetnek. Mellesleg a jelenlegi közlekedési morál híven tükrözi az alapiskolázottság hiányát, ami ma a közutakon történik, az egy igényesebb bivalycsordában sem fordulhatna elő.”

A törekvéssel mindenképpen egyet lehet érteni, persze, nem csak azért, mert az írástudatlan pl. képtelen kitölteni egy feladatlapot a vezetői vizsgán.

Vagy emlékezzünk **Churchill** elhíresült mondására:

„A legjobb érv a demokrácia ellen egy ötperces beszélgetés egy *átlagos szavazóval*!”

Idézhetem **Platont** is:

„Azon bölcs embereknek, akik visszautasítják az államügyekben való részvételt, az a büntetésük, hogy a buta emberek által kormányzott államban kell élniük”

– E példákat nem véletlenül említettem!

Nem látom be, **miért van választójoga** még ma is annak a polgárnak, aki még írni-olvasni sem tud! Rozoga motorbiciklit nem vezethet, de közvetlenül beleszólhat egy egész ország kormányzásába? Még képviselővé is választható! Elérhetjük, hogy 200 analfabéta szavaz a felsőoktatási törvényről! A tudásalapú társadalomban, a XXI. században? Ki akadályozza meg jelenleg a felnövekvő generációt, hogy legalább írni-olvasni megtanuljon?

A **demokrácia** abszolutizálásának koncepciójával szakítani kell tehát, helyette valamiféle **„racionális” demokrácia**-koncepciót kell alkalmazni. Nem szabad mindent a „nyers többség” döntésére bízni, arra a többségre, amelyik nem rendelkezik elegendő fölkészültséggel bonyolult (szakmai) kérdések eldöntésére, nemkülönben az oktatási rendszerünk jelentős színvonal-esése miatt. A választójogból **ki kell zárni az analfabétákat** (esetleg azokat, kik nem tudták elvégezni az általános iskola alsó tagozatát). Ha az analfabétáknak nem lenne választójoguk, lehet, hogy ez is

öszönözné őket az alapfokú iskola elvégzésére, mint ahogy a jogosítvány megszerzésének lehetősége valószínűleg ilyen hatással is járhat...

3. Igen fontos közjogi-politikai kérdésnek tekintem a **társadalmi önvédelem** problémáját is.

Ugye, mindenki sokszor hallott már olyasféle méltatlankodó-türelmetlenkedő kérdést, hogy miért nem gondoskodik az állam a bíróságok jogerős **ítéleteinek végrehajtásáról** (miért kell a jogosultnak verőlegényeket küldeni az adós nyakára, hogy behajtsák a megítélt követelést)? Miért nem lehet sötétedés után **nyugodtan sétálni** bármelyik parkban, anélkül, hogy kockáztatnánk kirablásunkat vagy testi épségünket? Miért nem védi meg az állam a becsületes **kisember** alkotmányosan is védett **tulajdonát**? Miért a becstelének, a bűnözők jogairól kiabálnak mindenfelé, miért nem a **becsületesek védelme** és nyugalma az első? – sorjáznak a kérdések, de még sokáig lehetne folytatni a hasonlókat.

Ámde jönnek a **hírek**:

Megalakult a Magyar Gárda – „A Magyar Gárda Hagyományörző és Kulturális Egyesület és az általa létrehozott Magyar Gárda Mozgalom a Jobbik Magyarországért Mozgalomhoz kapcsolódó, 2007. augusztus 25-én alakult szervezetek. Deklarált célja a magyarság fizikai, lelki és szellemi önvédelme.”

(Wikipédia, a szabad enciklopédia, letöltve 2009. május 20.)

Agyonütött az áram egy uborkatolvajt – Halálos áramütés ért egy tolvajt a Borsod megyei Kesznyétenen. Egy idős helyi férfi 220 voltos árammal védekezett a tolvajok ellen, három helybéli pedig hiába tudott a módszerről, átmászott a kerítésen. Egyikük a helyszínen meghalt ... A Borsod Megyei Rendőr-főkapitányság kommunikációs irodájának tájékoztatása szerint a kertet már több alkalommal megdézsmálták tolvajok, ezért a tulajdonos, egy idős férfi áramot vezetett ingatlana köré.

(MTI 2008. 07. 01. Internetről letöltve 2009. május 20.)

Gumibot a közterületesnek, gázspray a polgárőröknek – A közterület-felügyelő gumibotot, a polgárőr gázspray-t tarthat magánál, ha a parlament elfogadja a kormány új közbiztonsági csomagját. Egy új kormányjavaslat bővítené a közrend fenntartásában érintett szervezetek – a fegyveres biztonsági őrseg, a közterület-felügyelet, az erdő-, illetve mezőéri szolgálatok, a polgárőrség – jogosítványait, de együttműködési kötelezettséget írna elő a rendőrséggel.

(Index 2009. május 4. Internetről letöltve 2009. május 20.)

Az előbbi híreket alaposabban végiggondolva **közös tartalmukra** bukkanhatunk: mindegyikben fölfedezhető egyfajta **önvédelemre törekvés**. Nem alap nélkül juthatunk arra a következtetésre, hogy ha az állam nem tölti be egyik fontos funkcióját, azaz nem gondoskodik polgárai biztonságának, tulajdonának védelméről, akkor az **emberek maguk szervezik meg biztonságukat**.

Ugye, ez örömteli, csodálatos, régen várt jelenség? Hiszen a letűnt szocializmussal kapcsolatban éppen az (is) volt a jogos kifogás, hogy elsorvasztotta, elnyomta az emberek spontán önszerveződéseit, kiölte belőlük a hagyományos közösségi szellemet és ezt fölülről akarta pótolni általa felügyelt ifjúsági-, nő- stb. szervezetekkel. – Félő, hogy itt egészen másról van szó: az önszerveződés inkább az **állam szétesettségének**, gyengeségének és morális koncepciótlanságának brutális jelzése.

Emlékszünk, milyen erővel tiltakoztak az emberi élet szentségének nevében némelyek, amikor meghallották, hogy agyoncsapta az áram az egyik uborkatolvajt? – Nos, kétségtelen: néhány kis görbe, nyers, keserű uborka értéke nem mérhető össze egy megismételhetetlen emberi élettel. De az is kétségtelen ám, hogy az emberi **társadalom létének alapja** egyfajta szabályrendszer léte és ennek mindenki által történő betartása! Ha ez sérül, maga a társadalom indul bomlásnak, szétesésnek!

Ismeretes, hogy az **Egyesült Államokban** szabad a fegyvertartás, s ha valaki titokban behatol a más tulajdonában álló területre, számíthat arra, hogy a tulajdonos lepuffantja. Miért, ott talán nincs értéke az emberi életnek? Dehogy nincs, csak hogy ott más, világos szabályok is léteznek! Mégpedig olyanok, hogy ha valaki megsérti más tulajdonát, az együttélési normákat, **számíthat a határozott „védekezésre”**. Akkor talán nem is megy be, mert ezt komolyan kell venni! – Az egyszerűen nem igaz, hogy az ilyesminek nincs visszatartó hatása! – Nem tudom, a jövő uborkatolvaj-jelöltjei között van-e olyan, aki nem tanulmányozta az ókori kínai filozófiát. Ha lenne is, valószínűleg még akkor sem mászna át, ha nem ismerné a közel két és félezer évvel ezelőtt élt kínai filozófus (hadvezér) mondását: „**Ölj meg egyet és megretten tíz!**”

Lehet-e, hogy az emberek önszerveződési hajlamára jó hatással van az állam tehetetlensége? Mindenesetre a **baj esetére szóló közös fellépésre** *Martin Niemöller* (1892–1984), a világhírű német teológus, az Egyházak Ökumenikus Tanácsának egykori elnöke is felhívta a figyelmet a szintén sokak által ismert és idézett mondásában:

„Mikor a nácik elvitték a **kommunistákat**, csendben maradtam, hisz nem voltam kommunista. Amikor a **szakszervezeti tagokat** vitték el, csendben maradtam, hisz nem

voltam szakszervezeti tag. Amikor a **szocialistákat** bezárták, csendben maradtam, hisz nem voltam szocialista. Amikor a **zsidókat** bezárták, csendben maradtam, hisz nem voltam zsidó. Amikorra engem vittek el, nem maradt senki, aki tiltakozhatott volna.”

A „furcsa” hírek tehát a társadalom eddig szunnyadó, ámde **egészséges önvédelmi képességének** lassú ébredését jelezhetik. – Ám **remélhetőleg** nem lesz süket és vak a kormányzat, mert akkor nem fogja észrevenni, hogy a társadalom előbb-utóbb tőle is megvédi majd önmagát... Jó lenne, ha újból polgárjogot nyerne a **„közbátorság”** elfelejtett fogalma, ami az államot is erősítené, amellet az embereknek is tartást adna.

Úgy vélem, túl kellene lépniünk a meg-megújuló „erős állam–gyenge állam” alságos vitáin. **Erős állam kell**, csak az tud szabad utat engedni a demokratikus folyamatoknak, törekvéseknek, de az tudja egyidejűleg megfékezni is a parttalan demokrácia vámszedőit. – Bevallom: a frissen hatalomba lépett **új kormányzat első intézkedéseit rokonszenvvel fogadtam**. Meg kell erősíteni a rendőrséget, polgárőrökkel kell segíteni munkájukat stb. – Egyszóval: a szétesőben lévő, **amorális állam helyébe** egy funkcióját betölteni képes határozott szervezetet kell állítani. Utalok itt egy nagy történelmi tapasztalatra, amire már csak az „idősebbek emlékezhetnek”. Amikor **Ronald Reagan** lett az Egyesült Államok elnöke (1981), főképpen a szocialista államok vezetői kezdtek riadtan méltatlankodni, hogy az új elnökkel lehetetlen tárgyalni, makacs, kompromisszum-képtelen stb. – Hamarosan azonban tiszteletet és elismerést vívott ki a korábbi fanyalgók körében is: határozott, kemény, sőt, olykor könyörtelen tárgyaló partner volt ugyan, ám mindig következetes és kiszámítható, s ez utóbbi erények a nemzetközi nagypolitikában fontosabbak lettek minden „engedékenységnél”. – Ezért **tartom nagyobbra** az erős, de kiszámítható, tiszta államot (nem tévesztendő össze a diktatúrával!) a mégoly demokratikusnak látszó, de erőtlen, ötletszerűen rángatott államnál!

4. Itt érkezünk el a kidolgozandó **alkotmány szerkezetének** kérdéséhez.

Úgy vélem, **szakítani kellene** az alkotmány több évszázados fogalmi elemeivel, tehát azt ne csak az állam és a társadalom alaptörvényének, az állami főhatalom gyakorlása jogi kódexének tekintsük, hanem ki kell egészíteni egy új elemmel, a **morális alapok** hozzáadásával.

Hogy ezek **nem az alkotmányba valók?** – Persze, ha alkotmány alatt egy kiszáradt, rágós törvényt értünk, akkor nem, de miért ne lehetne pl. olyan alaptörvényünk, amelyiknek **első része egy „társadalmi szerződés”**, egy morális alapvetés, követelmény-rendszer, amely

általános „államcél”, jogalkalmazási keretet, iránymutatást ad? – Nehéz szabadulni attól a gondolatától, hogy manapság nálunk egy „hagyományos” alkotmány **a jog általános eróziója miatt erősen fiktív jellegűvé válna...**!

Az **sem lehet érv**, hogy ilyesmi **egyetlen mai alkotmányban sincsen!** De hiszen olyan állam sincsen, amelyik homlokegyenest megváltozott politikai berendezkedése egy rég letűnt kor szülte alaptörvényen nyugszik!

Ismerjük Európa szánalmas vergődését a **kereszténység** értékeinek alkotmányos szerződésbe iktatásáról. – A most fölvetett morális alapértékek alkotmányba foglalása természetesen nem ennek nemzeti alaptörvénybe csempészéséről szólna, hanem azt jelezné, hogy felismertük: minden erkölcsi szabály félresöprése a saját kultúránk megérdemelt pusztulását hozza szélsébesen. (Nem szívesen utalok arra a **riasztó prognózisra**, hogy az **európai kultúra kiüresedése** miatt egy egészen más, komoly erkölcsi töltetű, bár kétségtelen nem európai jellegű kultúra hódít tért ott, ahol mi még mindig csak a saját „civilizációnk” nagyszerűségén merengünk...)

Nos, ha rajtam múlna, akkor az alkotmányunk **három részből** állna (egyfajta **XXI. századi „Hármaskönyv”, „Tripartitum”** lenne).

- a) Az **I. „könyv”** a társadalomból mára fájdalmasan hiányzó **erkölcsi alapokat** tartalmazná. Természetesen nem a bibliai Tízparancsolatot ismételné meg, hanem pl. szólna az eskü morális fontosságáról és megsértésének szankcionálásáról, az ember tiszteletéről és a tisztességről (beleértve az üzleti-kereskedelmi tisztességet is), egymás segítségéről (nem csak rendkívüli helyzetben, természeti csapás közepette), a kölcsönös védelemről, a köztisztaságról, a munka és a tudás (vele a tanító) tiszteletéről, fontosságáról, a család értékéről, az egymás iránti türelemről stb. – Ez ugyan nem teremtene azonnal morálisan erős társadalmat, de ha az **alkotmány oktatását** minden intézményben bevezetik, elindulhat valamiféle **erkölcsi felemelkedés**. (Egy rövid felszólalás keretében természetesen nem lehet kitérni a részletekre, de azért hadd hívjam föl a figyelmet olyan elemekre, amelyek az első pillanatban talán **rejtve maradnak**, hogy pl. a másik, bajba jutott ember segítése morális kötelességének kodifikálása olyan konzekvenciával is járhatna, hogy pl. elzárná a lehetőséget olyan jogszabályok megalkotásától, hogy a súlyos helyzetben lévő emberek anyagi támogatását (pontosabban: a **közcélú adományt**) **„büntető” adóval** sújtsák, de pl. azt is megakadályozhatná, hogy olyan ember

lehet **ismét polgármester, aki elsikkasztotta** az önkormányzat pénzét, de a bíróság „csak” pénzbüntetésre ítéltette és a rossz büntetőjogi szabályok miatt azért nem tilthatta el a közügyektől...); de pl. azt is éppen ma reggel hallottam a rádióban, hogy a pécsi egyetemi botrány kapcsán valaki széles körű tetszésektől és elismerésektől övezve azt javasolta, hogy a pénzzel bánó későbbi munkatársaktól kérjenek **„tisztasági nyilatkozatot”**(?)... Lehetetlen, hogy Pécsen ne tudják: már régen kitalálták hasonló helyzetre az ún. **feddhetetlenséget**...!

b) A **II. rész az alapvető jogokat és kötelességeket** tartalmazná.

Vissza kell térni a „gyökerekhez”, szakítani kell a szemforgató ál-finomkodással a saját jövőnk, **túlélésünk érdekében**. Hatalmas viták zajlanak arról az egész Európai Unióban, hogy a homoszexuálisok házasodhatnak-e egymás között, ilyen „bejegyzett párok” fogadhatnak-e örökbe „más párok” gyermekét, miközben pl. nálunk a rabszolgák szintjén csicskázgatnak idősebb embereket (**személyi szabadság?**), vagy minden mozdíthatót ellopnak a kisemberektől (**tulajdonvédelem?**), pedig az alapvető jogok európai (német–osztrák) kialakulásának egyik alapelve a legfontosabb jogok (a szabadság és a tulajdon) alkotmányos védelme volt, az egyetemeken a „tulajdon szentségének elvét” oktatták...

Az alapjogokkal **más probléma** is van. **Szigorúan jogi kategóriaként** tekintünk rájuk, korlátozásuk alkotmányosságának megítélésére különböző „tesztek” szolgálnak, ám csak a „hagyományos” kategóriákban gondolkodunk. (Pl. a sajtószabadság korlátozását cenzúrának, jogellenesnek tartjuk, pedig a korlátozásról már maguk a „tartalomszolgáltatók” gondolkodnak az internetes ártalmak miatt; de hasonló a helyzet a gazdasággal is). Bibó ezeket külön hatalmi gócnak tartotta, s az ellenőrzött hatalom követelményét vallotta. Lehet, hogy ezeket is korlátozni kellene? Az „önkorlátozás” nem járható út, mert az a tisztességesek kárára van, hiszen a gátlástalanok járnak jól! – Ki kellene dolgozni a **„morál tesztjét”** a korlátozással kapcsolatban. Meg kellene **fosztani bizonyos jogaitól a gonosz**, elvetemült, aljas cselekmények elkövetőit! Milyen méltánylást érdemel az, aki romlott húst címkéz frissnek, aki mérgezett tejet csomagol, amelytől csecsemők halnak meg ...?

A demokrácia és a morál metszéspontjában üli torát a **bűnözés bizonyos típusa**. A közelmúltban folyt a vita a „van-e cigánybűnözés?” kérdéséről, eközben ha pl. egy

cigány elkövetőt a rendőr megállított, az rögtön ráförmedt a rend őrére, hogy „fajgyűlölő!”, mire ez utóbbi – megijedve a lehetséges meghurcolásától – inkább odébállt. Miért nem lehetett biztos abban, hogy a jog megvédi őt? Azért, mert a társadalom demokratikus tartása („nem félni”), morális karaktere erőtlen, a **bűnözők, deviánsok több jogot** „kiabáltak ki” maguknak. Egyértelműen rögzíteni kell, hogy a többséggel szemben semmilyen kisebbségi létre (nemzeti-etnikai, szexuális, vallási stb.) nem lehet önmagában hivatkozni.

A jogokhoz természetesen biztos és **hatékony garanciákat** kell állítani, mert ezek nélkül csak fiktív, komolytalan intézmények maradnak.

c) A **III. rész** az **államszervezet** alapintézményeit tartalmazná.

Itt a szabályozás egyenletességére és egyértelműségére kell különös gondot fordítani, beleértve a hatáskörök pontos elhatárolását és kiegyensúlyozottságát is.

Két évtized során összegyűlhetett annyi tapasztalat, amely alapján jobb, hatékonyabb konstrukciókat lehet megalkotni.

– Miért van az, hogy bizonyos, igen fontos **állami tisztségek** hosszabb ideje **nincsenek betöltve**, hiszen mindenki tudja, hogy ez nem normális állapot?

– Miért van az, hogy a **mentelmi jog** akár ideiglenesen is akadályozhatja a büntetőeljárás megkezdését, még súlyos bűncselekmény esetén is, ha a képviselők számottevő része nem járul hozzá a felfüggesztéséhez?

– Miért **interpellálható a legfőbb ügyész**, amikor nálunk nem a végrehajtó hatalom, nem a kormány alá rendelt szervről van szó, amely a parlament által ellenőrizhető? – E helyzet furaságát az is mutatja, hogy az Alkotmánybíróságnak külön határozatot is kellett hozni éppen ezzel az interpellálhatósággal kapcsolatban, mert az általános szabályok alkalmazása könnyen alkotmányellenes eredményre vezethetne.

A kérdéseket nem folytatom, mindenki tudna számos hasonlót föltenni – mind megnyugtató választ követel.

Ide kívánczik még egy megjegyzés: a kormányzat igen **súlyos hibát** követ el, ha **permanens alkotmányozásba** kezd, mint első intézkedéseiből ez látszik. – Ez igen veszélyes tendencia, mint azt a 90'-es évek már bizonyították! Emlékezhetünk: abban az időben mindenki „alkotmányozott”. „Kerekasztalok” fogalmazták buzgón az alkotmány különböző rendelkezéseit, s az eredmény ismert: nem született „új” alaptörvény, hanem lett helyette egy inkoherens, egységes koncepció nélküli

alaptörvény, amelyet azóta is állandóan toldozni-foldozni kellett (mert hogyan is lehetne nevezni azt a jelenséget, amely 20 év alatt, az 1989. évi XXXI. törvény óta történt Alkotmányunkkal: összesen közel 30-szor, de pl. 1990-ben hat alkalommal (igen, egyetlen évben!), 1994-ben pedig három alkalommal módosították!). – Félő, hogy a most elkezdett, **ötletszerű alkotmányozás** megint oda vezet, hogy mire elérjük 2012-t, az új alkotmány tervezett elfogadását, már **mindenkinek elege lesz** az egészből, s éppen **az a katarzis, az a sikerélmény marad el**, aminek pedig komoly morális mozgósító hatása lehetne.

5. „... és az Alkotmánybíróság?” – hangzik a kérdés e felszólalás címében. Nos, úgy vélem, az Alkotmánybíróság most különleges, komoly szerephez juthatna. Ez a testület szembesül közvetlenül azokkal az alkotmánysértésekkel, amelyek a jogállamiság aláadását is jelentik egyben.

Nem magyarázható, nem is lehet mentséget találni arra, hogy éppen maga az **Országgyűlés sérti meg sorozatosan** a jogállamiság követelményeit azzal, hogy rendre nem tesz eleget az Alkotmánybíróság felhívásának, „többszörös visszaesőként” nem alkotja meg azokat a törvényeket, amelyeket alkotmányos kötelessége lenne meghozni.

Pedig az efféle alkotmányellenes helyzetek kialakulását igen egyszerű lenne megelőzni: mindössze az államfőt kellene felhatalmazni az **alkotmánysértő Országgyűlés feloszlására**. Senkinek ne legyenek aggályai: egyszer sem kellene feloszlítani a törvényhozás szervét, mert ettől félve mindig határidőre megszületne minden törvény.

Mindazonáltal az ehhez hasonló abszurd helyzetek felszámolására és a garanciák helyreállítására lenne szükség – s itt vállalhatna szerepet az Alkotmánybíróság.

Praetor ius facere non potest – az Alkotmánybíróság nem alkothat jogot, ám más módon pótolhatatlan szerepe lehetne egy jó alkotmány előkészítésében.

Az Alkotmánybíróságról szóló 1989:XXXII. tv. preambuluma szerint

„Az Országgyűlés a jogállam kiépítése, az alkotmányos rend és az Alkotmányban biztosított alapjogok védelme, a hatalmi ágak elválasztása és kölcsönös egyensúlyának megteremtése, az alkotmányvédelem legfőbb szervének felállítása érdekében” ... [ti. hozza létre az Alkotmánybíróságot.]

Úgy vélem, az elmúlt két évtized alatt annyi **tapasztalat** halmozódott föl az Alkotmánybíróság működésében, ami miatt súlyos **hiba lenne ezt a testületet kihagyni** az

alkotmányozásból. Persze, kellenek a parlamenti előkészítő bizottságok, amelyek tükrözik a politikai erőviszonyokat, kellenek külső szakértők és mindenféle specialisták, ám azt a „konceptcionális analízist” és „megalapozott szintézist”, amelyet az Alkotmánybíróságtól el lehet várni, talán más nem is tudná nyújtani.

Ismeretes az az alapállás is, hogy az Alkotmánybíróság **bírája és nem tanácsadója** az Országgyűlésnek; az Országgyűlés döntsön valamiről, az AB majd utólag megítéli... – Most azonban egészen másról van szó.

A közreműködés egyrészt az előbb idézett preambulumból is levezethető („*a hatalmi ágak elválasztása és kölcsönös egyensúlyának megteremtése*”), másrészt én egy ilyen részvételnek praktikus okát (sőt, célját) is látni vélem.

Mindenképpen indokoltnak, sőt, szükségesnek tartom, hogy az alkotmány előkészítésének abban a stádiumában, amikor a **véglegesnek gondolt szöveg** első változata elkészült, és azt elfogadásra előterjesztenék, kérjék ki róla az **Alkotmánybíróság véleményét**, hogy ezt ismerve alakulhasson ki a végső szövegváltozat! Egy ilyen megoldás nem csupán az új alaptörvény szakmai színvonalát emelné, hanem az államszervezet működését is tisztábbá, kiszámíthatóbbá tenné, sőt, az alkotmányvédelem legfelsőbb szervének a későbbi munkáját és döntéseit is egyszerűsítene, még akkor is, ha e véleményének nem lenne erga omnes hatálya, **nem kötné az Országgyűlést sem, mindazonáltal túlzott luxus lenne** egy ilyen testület állásfoglalását nélkülözni az állam életének legfontosabb dokumentuma előkészítésében...